

Почерніна Н.В. Конкуренентоспроможність регіональної бюджетної політики. // Актуальні проблеми розвитку галузевої економіки та логістики: матер. VII міжнарод. наук.-практ. конференції з міжнар. участю 15 листопада 2019 р. / ред. кол.: О.В. Посилкіна, О.В. Літвінова, Я.Г. Онищенко. – Х.: Вид-во НФаУ, 2019. 285 с. – С. 60-63

Почерніна Н.В.,

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Конкуренентоспроможність регіональної бюджетної політики

e-mail: pochernina_nv@tsatu.edu.ua

Умови соціально-економічного розвитку регіону значною мірою залежать від ефективності бюджетної політики, яка, з одного боку, консолідує фінансові ресурси для розвитку регіону, а з іншого боку – виступає складовою регіональної політики, яка орієнтована на підвищення конкурентоспроможності регіону та покращення якості життя місцевих мешканців.

Аспекти регіональної бюджетної політики перебували у центрі уваги багатьох вітчизняних науковців, зокрема Возняк Г.В. [2], Кравченко В.І., Лялик О.Я. [3], Мельник Л.М., Ляшенко В.М. [4] та багатьох інших. Однак потреба вдосконалення бюджетної політики в умовах фінансової децентралізації обумовлює необхідність подальших наукових розробок у цьому напрямі. **Метою даного дослідження** є аналіз конкурентоспроможності бюджетної політики Запорізького регіону в аспекті порівняння з основними показниками місцевих бюджетів України за період 2016-2018 років.

Активність Запорізької області у формуванні доходів і видатків місцевих бюджетів України узагальнено можна оцінити по її рейтингові позиції, яка у 2018 році відповідала восьмій сходинці серед 25 регіонів України як по доходам, так і по видаткам [1, с. 203]. Питома вага доходів місцевих бюджетів у ВВП становила у 2016 році 7,2%, у 2017 – 7,4%, у 2018 – 7,4% [1, с. 16], відношення доходів місцевих бюджетів Запорізької області до валового регіонального продукту становило у 2016 році 16%, у 2017 році – 17,1% (пораховано за даними [5]). Відношення видатків місцевих бюджетів до ВВП у 2016 році становило 14,5%, у 2017 році – 16,4%, у 2018 році – 15,8%. Відношення видатків місцевих бюджетів Запорізької області до валового регіонального продукту становило у 2016 році 15,2%, у 2017 році - 17%. Отже, роль бюджетного регулювання на рівні Запорізької області було більш впливовим порівняно із результативністю бюджетного регулювання для місцевих бюджетів України. Більш детальний порівняльний аналіз наведений у таблиці 1.

Таблиця 1

Окремі аспекти характеристики місцевих бюджетів України та Запорізької області у 2016-2018 роках

		Місцеві бюджети України			Місцеві бюджети Запорізької області		
		2016	2017	2018	2016	2017	2018
Податкові надходження	млн. грн.	146902,2	201005,1	232532,9	7710,2	9676,5	11344,8
	% від доходів	40,1	40,1	41,3	46,1	43,4	45,8
Неподаткові надходження	млн. грн.	21859,2	25973,0	28033,5	916,9	1148,3	1100,3
	% від доходів	6,0	5,2	5,0	5,5	5,2	4,6
Доходи від операцій з	млн. грн.	1402,5	1873,6	2143,5	35,3	48,6	43,4

капіталом	% від доходів	0,4	0,4	0,4	0,2	0,2	0,18
Цільові фонди	млн. грн.	495,1	619,9	678,1	14,3	5,6	18,7
	% від доходів	0,1	0,1	0,1	0,001	0,0003	0,001
Разом доходів	млн. грн.	170747,8	229495,4	263482,1	8678,0	10879,0	12507,2
Офіційні трансферти від органів державного управління	млн. грн.	195395,3	272602,9	298939,7	8037,4	11392,3	12234,0
	% від доходів	53,4	54,3	53,2	48,1	51,2	49,4
Всього доходів	млн. грн.	366143,1	502098,3	562421,8	16715,4	22271,3	24741,2
Державне управління	млн. грн.	13193,6	20205,0	27823,0	649,2	953,5	1223,2
	% від видатків	3,8	4,1	4,9	4,1	4,3	4,7
Освіта	млн. грн.	90854,8	130709,1	165708,0		5922,6	7350,4
	% від видатків	25,9	26,3	29,0	27,0	26,7	28,3
Охорона здоров'я	млн. грн.	62869,8	85240,5	93233,9	3228,0	4414,0	4863,0
	% від видатків	17,9	17,2	16,3	20,3	19,9	18,7
Соціальний захист та соціальне забезпечення	млн. грн.	104171,0	140676,6	145498,0	4102,1	5805,8	5733,0
	% від видатків	29,7	28,4	25,5	25,08	26,2	22,1
Культура і мистецтво	млн. грн.	11429,5	15484,0	12719,9	458,3	644,2	522,0
	% від видатків	3,3	3,1	2,2	2,9	2,9	2,0
Фізична культура і спорт	млн. грн.	3117,6	4575,8	5640,2	142,3	198,2	244,2
	% від видатків	0,9	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9
Житлово-комунальне господарство	млн. грн.	17530,0	27200,7	30048,5	851,9	1232,1	1907,6
	% від видатків	5,0	5,5	5,3	5,4	5,6	7,4
Економічна діяльність	млн. грн.	37967,1	58741,8	77272,6	1146,1	1758,0	2841,0
	% від видатків	10,8	11,8	13,5	7,2	7,9	11,0
Інша діяльність	млн. грн.	5210,1	7289,4	5333,3	657,1	789,8	503,4
	% від видатків	1,5	1,5	0,9	4,1	3,6	1,9

Разом видатків	млн. грн.	346343,6	490123,0	563277,4	15517,1	21718,2	25187,7
Міжбюджетні трансферти	млн. грн.	4171,6	5967,7	7306,3	352,5	480,8	754,9
	% від видатків	1,2	1,2	1,3	2,2	2,2	3,0
Всього видатків	млн. грн.	350515,2	496090,7	570583,7	15869,6	22198,9	25942,6
Кредитування	млн. грн.	179,8	251,2	378,8	5,6	11,6	13,7
Дефіцит (-) / профіцит (+)	млн. грн.	15448,2	5756,4	-8540,6	840,1	60,8	-1215,1
Середній рівень доходів місцевих бюджетів на одну особу	грн.	4001,4	5401,7	6233,3	4968,6	6283,6	7294,9
Середній рівень видатків місцевих бюджетів на одну особу	грн.	8116,3	11536,2	13325,8	8884,4	12544,2	14691,0
ВВП / валовий регіональний продукт	млн. грн.	2385367	2983882	3558706	104323	130377	н.д.

Дані таблиці дозволили виявити такі специфічні особливості бюджетної політики в межах Запорізької області:

- в структурі доходів місцевих бюджетів регіону частка податкових надходжень є більш суттєвою порівняно із середнім значенням для України в цілому. Натомість, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом та цільові фонди відіграють меншу роль в регіоні, ніж на національному рівні;

- офіційні трансферти від органів державного управління в регіоні залучались меншою мірою, ніж в середньому для місцевих бюджетів України, що заслуговує на позитивну оцінку. Водночас, їхня питома вага в регіоні на рівні 48,1-51,2% свідчить про необхідність вдосконалення реформи фінансової децентралізації в Україні;

- у структурі видатків місцевих бюджетів Запорізької області, як і в цілому по місцевим бюджетам України, провідну роль відіграють аспекти фінансування соціальних потреб громади – освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення. З одного боку, це відповідає орієнтації України на реалізацію цілей сталого розвитку і підвищення добробуту громадян. З іншого боку, звертає на себе увагу той факт, що на фінансування економічної діяльності в регіоні виділяється менше коштів, ніж в середньому по місцевим бюджетам України. Така ситуація може нести в собі певні ризики щодо збереження виробничого потенціалу регіону, якщо активність приватного фінансування буде недостатньою;

- Запорізький регіон більш активно використовує такий інструмент бюджетної політики як міжбюджетні трансферти, водночас питома вага регіону у кредитуванні місцевих бюджетів не перевищує 3,6%;

- формування сальдо місцевих бюджетів Запорізької області змінюється синхронно до національних трендів: бюджетний профіцит 2016-2017 років змінюється на дефіцит у 2018 році. Отже, тактична ціль бюджетної політики на місцевому рівні – забезпечення

збалансованості доходів та видатків [2, с. 10] – актуальна і для Запорізької області на період найближчих років;

- співставлення середнього рівня доходів та видатків місцевих бюджетів на одну особу для регіону та України в цілому продемонстрував переважання регіональних показників.

Висновок. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що бюджетна політика, реалізована в межах Запорізької області, має певні конкурентні переваги по окремим показникам порівняно з місцевими бюджетами по Україні в цілому. Однак, напрямками її удосконалення залишаються оптимізація оподаткування, розширення неподаткових каналів отримання бюджетних коштів, підвищення рівня прозорості видатків, зміна їх структури у напрямі збільшення питомої ваги видатків інвестиційного спрямування, а також активне використання інноваційних технологій у практику бюджетування, зокрема впровадження BOOST-аналізу.

Література:

1. Бюджет України 2018: статистичний збірник / Департамент державного бюджету Міністерства фінансів України. Київ, 2019. 310 с.

2. Возняк Г.В. Бюджетна політика соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах фінансової децентралізації: автореф. дис. ... доктора екон. наук: 08.00.08. Київ, 2018. 43 с.

3. Кравченко В.І. Основи муніципальної бюджетної політики: [навч. прог. для працівників місцевого самоврядування. Кн. 5] / В.І. Кравченко, О.Я. Лилик. – К. Асоціація міст України та громадян, 2006. – 142 с.

4. Мельник Л.М., Ляшенко В.М. Бюджетна політика регіонального розвитку в умовах децентралізації влади в Україні. *Економіка та суспільство*. Мукачево. 2017. Випуск 13. С. 1173-1178 URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/196.pdf

5. Статистична інформація Головного управління статистики у Запорізькій області. URL: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/index.php/statystychna-informatsiia#1.3>.